

GANGSTER MARITXUEN BANDA

“Gay azpituak beti hobetzen du film bat”

Quentin Tarantino

Juan Dos Ramos idazle eta Alex Tarazón ilustratzaile valentziarrek *Gangsters Maricas: Extravagancia y Furia en el cine negro* (Gangster marixuak: nabarmenkeria eta indarkeria zine beltzean) saiakera liburua argitaratu dute, zeinean gangster marixuen pertsonaia profilak aztertu dituzten AEBetako eta Britainia Handiko zinean. 40tik gora film xehatu eta 100 ilustrazio inguru egin dituzte.

JULEN AZPITARTE

Gangsterren mundua bereziki maskulinoa da, eta agerikoa da testosteronaz betetako giroetan, besteak beste kriminalen bandetan, presondegietan, zentro militarretan edo barnetegietan, oso ohikoa dela kanon heterosexualetik oso urrun dauden emozio eta dinamikak gertatzea. Anbiguetatea, gainera, genero beltzaren ezaugarri garrantzitsuetakoa da, zeina pertsonaien sexualitatearaino hedatzen den. Hori dela eta, unibertso itzaltsu horretan emakumea ez da onik atera.

Dos Ramosek irakurketa hauxe egin du: “*Young Yakuza* (Jean-Pierre Limosin, 2007) dokumentalean, kriminal batek epailearekin izandako elkarrizketa bat oroitzen du, epaileak zera galdetzen diotenean: ‘Zertan datza yakuza izatea?’, eta hauxe da bere erantzuna: ‘Gizontasuna probatzean’. Testigantza baliotsua da, bere sexualitateaz seguru dagoen pertsona batek ez duelako inori ezer erakusteko beharrik. Pertsonaia horien misoginiaren eta doako indarkeriaren erakustaldien atzean pulsio misterioitsuak gertatzen ziren pistak eman zizki-



guten gidoilari, zuzendari eta aktoreek, 1930eko urteez geroztik; hain justu, zinean lehenengo gangsterrak agertu zirenean”.

Hartara, eta gezurra badirudi ere, testuinguru homosexuala betidanik existitu da zine beltzean, batez ere AEBetan. Baina hain kamuflatuta dago oharkabe igarotzen dela, batez ere *Hays* kodearen eraginagatik. Motion Picture Production Code ekoizpen zinematografikoko

kode bat izan zen *Hays*, arau murriztailez osatutako zentsura sistema bat, zeinak zehazten zuen zer ikus zitekeen eta zer ez Ameriketako Estatu Batuetan. William H. Hays lider errepublikanoak sustatu zuen, eta 1934tik 1968ra egon zen indarrean.

Ezkatuko gay adierazpen horiei erreparatzeko baina, begi zorrotza izan behar da, eta filmak dozenaka aldiz ikusi. Hala, marixu-itxurako imintzio bategan, janzkeraren dotoretasunean, lurrrin zehatz baten gehiegizko erabilera edo pertsonaia batek ahapetik kantatzan duen Doris Dayren kantuan antzematen da osagai homosexuala.

Egunkari formatuko hiru bolumenetan separatu dute *Gangsters Maricas: Extravagancia y Furia en el cine negro* liburua: lehenengoa, AEBetako zinearen inguruan ardatzen da, 1930-1950 tartean, generoaren klasikoak sortu zirenean baina, era berean, pertsonaia homosexualak pantailan agertzea debekatzan zuen *Hays* kodea ere ezarri zenean; bigarren atalak 1960-1970 urteetan Britainia Handian egindako kriminalei buruzko zinea du aztergai; eta hirugarren zatia gangsterren irudi berriaren murgiltzen da, besteak beste, David Lynch edo Quentin Tarantino zinegile postmodernoen eskutik. Kronologia horri jarraiki, zine beltz homosexualaren adibide argigarri batzuk zehaztu ditugu.

THE MALTESE FALCON (JOHN HOUSTON, 1941)

Filmaren izen bereko eleberraren egile Dashiell Hammeti bere editoreak eskatu zion kontakizuneko kutsu homosexuala “baretzeko”. Baina John Houston zinegileak testuko anbiguotasun horiek



guztia txertatu zituen bere filmean, gehienbat pelikularen oinarrian dagoen eskulturaren atzetik dabiltzan hiru kriminalen maneratan eta estetikan, Humphrey Bogart detektibea inguratu-ta sentitzen zen bitartean.

Gaizkile horien artetik Peter Lorre aktorea azaleratzen da. Dos Ramosek honela dio: "Hemen zine beltzaren beste arauetako bat betetzen da: bigarren mailako aktoreak maritxu gisa aurkeztea, detektibe protagonistaren gizontasuna azpimarratzeko. Raymond Chandler berak ere esaten zuen baliabide oso ohikoa zela nobela beltza idazten zuten autoreen artean".

Peter Lorre aktoreak antzezlan bikaina egiten du Joel Cairo kriminalaren gorputzean: "Antzokietara joatea gustatzen zaio, bere itxuraz gehiegi arduratzen da, eta uzten duen gardenia arrastoari buruz Spadek Bogart eta bere idazkariak iruzkinak egiten dituzte". Horrekin batera, oso esanguratsua da Lorrek nola laztantzen duen bere bas-toia Bogarten aurrean.

GILDA (CHARLES VIDOR, 1946)

Rita Hayworthek antzeztutako dantza-ikuskitun sentsualagatik ezagun izanagatik ere, balizko maitasun-triangulu bisexuala ere planteatzen du filmak. Hasierako eszenari erreparatzea baino ez dago: Buenos Aireseko portu batean, Glen Fordek antzezten duen pertso-

naiak gangster batekin egingo du topo. Azken horrek bastoi bat darama, eta horri erreferentzia eginda, "lagun fidel eta esanekoa da" dio gangsterrak, "adiskidetasunaz dudan iritzia nola". "Bizitza oso alaia zurea", erantzuten du Fordek, zeinak "gay" adjektiboa erabiltzen duen, "alaia" edo "dibertigarria" esateko. Bien arteko adiskidetasuna loratuko da berehala: "Norberaren zortea egiten duena, nire gisara, bere parekoak ezagutzen ditu".

Dos Ramosen arabera, portuan elkartzen dira, "cruising" gunea antonomasiar, kriminalez eta marinelez inguratuta". Honela jarraitzen du analisisian: "Gangsterra bastoia altxatuta agertzen da eszenan, ereizio sinbolo gisa. Ligatu nahi duen gizonari karrera oso azkarra eskainiko dio hanpan. Maitasun-trianguluaren dinamika ere oso dibertigarria da. Mafiosoak badaki Ford gozokitxo heterosexuala dela; beraz, bastoia dakar besotik aitzakia gisara, hirurak elkarrekin buka dezaten. Eta zalantza moralik egon ez dadin, gaizkilea bere bastoia sartuta hilko da: sartzen duena sartuta zenduko da".

THE KRAYS (PETER MEDAK, 1990)

Kray bikiak 1960ko urteetako Londres hiriko mafioso ezagunenak izan ziren. "Gure urterik onenak izan ziren. *Swinging sixties* izena eman zieten. The Beatles eta The Rolling Stones taldeek pop

musika menderatzen zuten, Carnabyk moda joerak zehazten zituen... eta nire anaiak eta nik Londres gobernatzen genuen". Ronnie Krayk esana da *My Story* autobiografian.

Biki gaizkileei buruzko lehenengo *biopic* horretan, Spadau Ballet musikataldeko Kemp anaiak izan ziren aktore protagonistak. Ron, homosexuala, eta Ray anai mafiosoak biziki sutu ziren filma ikusi zutenean, batez ere filmak ematen duen bikien amaren irudia tarteko. "Amak ez zuen biraorik esaten", esan zuten suminduta. Filma, hain justu, bikien eta amaren arteko harremanean oinarritzen da, semeek txikitzen gehiegizko babesa jaso zutelako.

Filmak, bestalde, ez du Ronen homosexualitatean sakontzen, bere izaera komertziala tarteko. Bikiak pop ikurrak izaki, homosexualitatea baztertu eta filma publiko zabalari eskaini nahi zitzaioela dio Dos Ramosek: "Nahiz eta ikus-entzuleek jakin Ron homosexuala dela, nahiago dute horretan gehiegirik ez sakondu. Aurkariak nola torturatzen dituzten ikusi nahi dute, eta hori bai eskaintzen duela filmak".

RESERVOIR DOGS (QUENTIN TARANTINO, 1992)

Tarantinoren filma eta Guy Ritchieren *Lock & Stock* hipermaskulinitatearen ikur gisara aurkezten ditu Dos Ramosek. Hala, zakilekiko fetitxismoa oso agerikoa da Tarantinoren estreinako filmaren lehenengo eszenan: Madonnen *Like A Virgin* kantuari esanahia aztertzen duten bitartean, uneoro aipatzen dituzte zakilak, buztanok dastatuko balituzte bezala.

Zinegileak aipatzen duen azpitemu homosexuala, halaber, Mr. Orange (Tim Roth) eta Mr. White (Harvey Keitel) pertsonaien arteko harremanean antzeman daiteke. Behin lapurreta hondatu ondoren, zuriak odolusten ari den laranja besarkatzen eta kulunkatzen igaroko du pelikula osoa: "Ez gara izaera gay batez ari bere literaltasunean, baizik eta giro hipermaskulinizatueta bizi diren gizon horiek sortzen dituzten loturez baino, uneoro arriskuan, nortaz fidatuko zaren beti beldur. Hain kritikoak diren egoerei egin behar diete aurre, non emakumeek oso pisu txikia baituten eta bestelako dinamika emozionalak sortzen baitituzte". ●